

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Marek Górecki
Sędziowie:	SA Mariola Głowacka (spr.) SA Bogdan Wysocki
Protokolant:	st.sekr.sądowy Kinga Kwiatkowska

po rozpoznaniu w dniu 24 września 2014 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. K.**

przeciwko **Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu, XIV Wydział Cywilny z siedzibą w Pile

z dnia 20 lutego 2014 r., sygn. akt XIV C 843/10

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a. w punkcie 1 w przedmiocie odszkodowania w ten sposób, że zasądzoną w nim kwotę obniża do 15.200 zł (piętnaście tysięcy dwieście złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lipca 2010r., a w pozostałym zakresie powództwo oddala,

b. w punkcie 3 w ten sposób, że poniesione koszty procesu stosunkowo rozdziela między stronami i z tego tytułu zasądza od powódki na rzecz pozwanej 36 zł,

c. w punkcie 4 w ten sposób, że nakazuje ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) kwotę 2.360 zł,

II. w pozostałym zakresie apelację oddala,

III. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 800 zł tytułem zwrotu kosztów

postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Powódka M. K. pozwem skierowanym przeciwko Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. domagała się zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki:

- kwoty 80.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia zgodnie z art. 446 § 4 k.c.,
- kwoty 40.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem pogorszenia sytuacji życiowej stosownie do art. 446 § 3 k.c.,
- kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 7.200 zł.

Pozwana Towarzystwo (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. w odpowiedzi na pozew z dnia 30 grudnia 2010r. wniosła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Wydział Cywilny z siedzibą w Pile wyrokiem z dnia 20 lutego 2014r. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 32.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lutego 2014r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia i kwotę 32.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lipca 2010r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania. W pkt 2 wyroku Sąd oddalił powództwo w pozostałej części. W pkt 3 Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 2.291 zł tytułem kosztów procesu, zaś w pkt 4 nakazał ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) tytułem opłaty od pozwu kwotę 3.200 zł.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że dnia 11 października 2008r. M. J. zawarła związek małżeński z T. C. przyjmując nazwisko męża. Z tego związku nie urodziły się dzieci. Młodzi małżonkowie zamieszkali u rodziców żony w T. przy ulicy (...), gdzie mieli do dyspozycji osobne mieszkanie (przybudówkę).

M. C. jest z zawodu fryzjerką. Od 2007r. prowadziła zakład fryzjerski w T. uzyskując dochód w granicach 2.000 zł miesięcznie. T. C. jeszcze przed zawarciem związku małżeńskiego pracował w firmie (...) uzyskując wynagrodzenie w wysokości około 3.000 zł miesięcznie. Przyszli małżonkowie znali się około czterech lat przed ślubem. Związek małżeński został zawarty z miłości. Małżonkowie chcieli mieć dzieci. T. C. był człowiekiem powszechnie lubianym, skłonnym do pomocy. Pracował jako spawacz, ale był ogólnie uzdolniony technicznie: układał płytki, malował. Wspólnie z ojcem wyremontował lokal w którym narzeczona prowadziła zakład fryzjerski.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że ze względu na wydatki związane ze zbliżającym się ślubem i weselem T. C. postanowił podjąć pracę za granicą. Krótko pracował w Danii a w połowie 2008r. za pośrednictwem firmy (...) podjął pracę jako spawacz w Belgii w miejscowości Z.. T. C. był zatrudniony w Belgii przez (...) w okresie od 4 czerwca do 21 listopada 2008r. W tym okresie przepracował tysiąc trzydzieści siedem i pół godziny i zarobił netto 7.561,17 euro. T. C. nie miał zamiaru na dłużej pozostać za granicą. Zamierzał wrócić do kraju i na powrót podjąć pracę w (...). Dokumenty wystawione przez władze belgijskie upoważniały go do pobytu na terenie tego kraju do 17 stycznia 2009r. z możliwością przedłużenia tego okresu o 30 dni. T. C. w dniu 22 listopada 2008r. uczestniczył w spotkaniu towarzyskim, które odbywało się w mieszkaniu jego znajomych T. i S. W. w miejscowości W.. Uczestniczyli w nim także P. W. i J. B.. Po północy uczestnicy spotkania postanowili pojechać do miejscowości Z., aby obejrzeć mieszkanie w którym zamieszkiwali mężczyźni będący gośćmi na spotkaniu. Wsiadli do samochodu marki F. (...) stanowiącego własność T. W., który zajął miejsce za kierownicą. Obok usiadła jego żona S.. Na tylnym siedzeniu usiedli po bokach P. W. i J. B., a między nimi T. C.. W miejscowości Z. na ostrym łuku drogi w lewo kierujący nie zapanował nad pojazdem, jechał z nadmierną prędkością, następnie gwałtownie zaczął hamować w wyniku czego pojazd wpadł w poślizg i uderzył w drzewo. W wypadku śmierć ponieśli: kierujący autem T. W. i pasażerowie T. C. i J. B.. Z dużym prawdopodobieństwem

należy przyjąć, że w chwili wypadku T. C. nie miał zapiętych pasów bezpieczeństwa. Można przypuszczać, iż niezapięcie pasów mogło skutkować odniesieniem przez niego większych obrażeń ciała, przede wszystkim w pierwszej fazie uderzenia przodem pojazdu w drzewo.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że o śmierci męża M. C. dowiedziała się od szwagierki. Śmierć męża wpłynęła zdecydowanie negatywnie na stan psychiczny i emocjonalny M. C.. Cierpiała na bezsenność, nie miała apetytu – schudła przeszło 10 kg, wymagała pilnowania. Objawy, które wystąpiły u niej, w psychologii określane są jako zespół stresu pourazowego ((...)). Charakteryzuje się on ciągłym przypominaniem i rozpamiętywaniem wspomnień związanych z przeżytą traumą. M. C. miała także czasowe problemy w kontaktach interpersonalnych oraz trudności w panowaniu nad emocjami. Przez około dwa miesiące powódka nie pracowała we własnym zakładzie fryzjerskim. Potem prowadziła go jeszcze przez rok. Później zmuszona była zaprzestać prowadzenia działalności, gdyż lokal w którym była ona prowadzona został zburzony, a na tym miejscu zbudowano galerię handlową. M. C. w dniu 27 sierpnia 2011r. zawarła nowy związek małżeński przyjmując nazwisko C.-K.. Mieszka wraz z mężem i synem w B.. Nie pracuje, pozostaje na utrzymaniu męża.

Wnioski płynące z dokonanych ustaleń zostaną przedstawione poniżej uwzględniając zakres zaskarżenia wyroku przez pozwanego, który wyrok zaskarżył w części w zakresie odszkodowania w kwocie 32.000 zł.

Sąd pierwszej instancji uznał, że odpowiedzialność prawna pozwanej za skutki wypadku wynika z art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczeń Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124, poz. 1152 z późn. zm.). Sąd wskazał, że powódka sformułowała w pozwie dwa roszczenia: roszczenie o zapłatę kwoty 80.000 zł tytułem zadośćuczynienia na podstawie art. 446 § 4 k.c. i roszczenie o zapłatę kwoty 40.000 zł tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej stosownie do art. 446 § 3 k.c. Co do żądania zadośćuczynienia Sąd uznał, że stosowną sumą zadośćuczynienia powinna być kwota 40.000 zł.

Co do żądania odszkodowania Sąd pierwszej instancji uznał, że powódka wykazała, iż wskutek śmierci męża nastąpiło znaczne pogorszenie jej sytuacji życiowej. T. C. bezpośrednio przed śmiercią pracował za granicą. Z ustaleń wynika, że było to zatrudnienie czasowe. Mąż powódki zdecydował się na wyjazd do pracy za granicą, aby sfinansować dodatkowe koszty związane z zawarciem związku małżeńskiego w tym z zorganizowaniem ślubu i wesela. W okresie od 4 czerwca do 21 listopada 2008r. T. C. zarobił 7.561,17 euro. Miesięczne wynagrodzenie zmarłego to kwota około 1.300 euro. Zdaniem Sądu należy przypuszczać, że zatrudnienie za granicą męża powódki mogło trwać jeszcze kilka miesięcy. Wskazują na to dokumenty potwierdzające podjęcie starań o przedłużenie pobytu na terenie Belgii. T. C. w kraju pracował w firmie (...) z wynagrodzeniem około 3.000 zł miesięcznie i jak wynika z ustaleń poczynionych w toku postępowania miał zamiar wrócić do tej pracy po powrocie z zagranicy. Powódka jako żona zmarłego mogła zatem zasadnie oczekiwać przysporzenia finansowego w wysokości kilku tysięcy złotych miesięcznie. Część z tej kwoty zostałaby przeznaczona na zaspokojenie potrzeb samego T. C.. W ocenie Sądu nie budzi żadnych wątpliwości, że sytuacja materialna powódki po śmierci męża pogorszyła się, skoro dysponowała tylko dochodami z prowadzenia zakładu fryzjerskiego w wysokości około 2.000 zł miesięcznie, które zresztą uległy zmniejszeniu wskutek zmniejszenia aktywności zawodowej powódki po śmierci T. C.. Sąd przyjmując, że powódka uzyskiwałaby od męża „na czysto”, czyli po zaspokojeniu jego własnych potrzeb tylko 1.000 zł w okresie od śmierci męża do zawarcia nowego związku małżeńskiego uznał, że otrzymałaby ona przeszło 32.000 zł. Sąd podkreślił, że powyższe wyliczenie ma oczywiście charakter szacunkowy, obrazuje jednak skalę utraconych przez powódkę dochodów. Dochodzą jeszcze dochody trudno policzalne lub wręcz niepoliczalne takie jak np. pomoc w pracy w gospodarstwie domowym. Przesłuchani świadkowie potwierdzili, że T. C. był uzdolniony technicznie, umiał naprawiać różne rzeczy i wykonywać prace remontowo-budowlane. Wspólnie z ojcem wyremontował lokal użytkowy w którym M. C. prowadziła zakład fryzjerski. Również i tutaj utrata małżonka skutkuje istotnym pogorszeniem sytuacji majątkowej powódki, choć nie da się w prosty sposób oszacować w pieniądzu. Dlatego Sąd uznał, że kwota 40.000 zł z tytułu pogorszenia się sytuacji majątkowej powódki po śmierci męża jest kwotą uzasadnioną.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że powódka w pozwie przyznała fakt niezapięcia pasów przez poszkodowanego (choć nie było i nadal nie ma pewności co do zaistnienia tego faktu) a następnie (zgodnie z wymogami procedury,

ale wbrew swojemu interesowi) domagała się powołania biegłego w celu potwierdzenia tego faktu. Sąd przyjął przyczynienie, ponieważ z opinii biegłego wynikało, iż z dużym prawdopodobieństwem T. C. nie miał zapiętych pasów bezpieczeństwa, co mogło mieć wpływ na obrażenia doznane przez niego w wypadku. Sąd przyjął przyczynienie się T. C. do wypadku w 20 %, czyli w takim stopniu jak podała to powódka w pozwie. Dlatego też, na podstawie art. 362 k.c., kwoty należne powódce zostały zmniejszone o 20 %.

O odsetkach od zasądzonych w wyroku kwot orzeczono zgodnie z art. 481 § 1 i 2 zdanie pierwsze k.c.

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana zaskarżając wyrok w części, to jest w zakresie rozstrzygnięcia zawartego pkt 1 wyroku w części dotyczącej odszkodowania oraz postanowienia o kosztach procesu. Pozwana zarzuciła:

- sprzeczności ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez uznanie, że po śmierci męża doszło do znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej powódki uzasadniającej przyznanie stosownego odszkodowania,

- naruszenie art. 446 § 3 k.c. poprzez wadliwe jego zastosowanie i uznanie, że sytuacja powódki po śmierci męża uzasadniała przyznanie stosowanego odszkodowania.

Pozwana wskazując na powyższe zarzuty wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 1 poprzez oddalenie powództwa w odniesieniu do zasądzonego odszkodowania w kwocie 32.000 zł, w pkt 3 przez zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów procesu według norm przepisanych stosownie do wyniku sprawy; w pkt 4 przez ściągnięcie od powódki na rzecz Skarbu Państwa kosztów postępowania od których ponoszenia była zwolniona lub obciążenie nimi Skarbu Państwa. Nadto pozwana wniosła o zasądzenie od powódki na jej rzecz kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Powódka w odpowiedzi na apelację wniosła o oddalenie apelacji pozwanej oraz zasądzenie od pozwanej na jej rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja pozwanej w części zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności stwierdzić należy, że zgodnie z art. 232 k.p.c. strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów z których wywodzą skutki prawne. Art. 6 k.c. stanowi, że ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. W myśl art. 446 § 3 k.c. sąd może ponadto przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Zakresem odszkodowania, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c. objęty jest uszczerbek określany mianem pogorszenia się sytuacji życiowej wskutek śmierci poszkodowanego, wywołanej uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia. Nie jest to zatem pełna kompensata całej szkody majątkowej spowodowanej tą śmiercią i z pewnością nie obejmuje tych uszczerbków, które podlegają naprawieniu na podstawie art. 446 § 1 i § 2 k.c. Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej może przejawiać się w utracie wsparcia i pomocy w różnych sytuacjach życiowych, a zwłaszcza w utracie szansy na pomoc w przyszłości.

Przenosząc powyższe na realia rozstrzyganej sprawy stwierdzić należy, że powódka udowodniła, że na skutek śmierci T. C. utraciła dochód z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w łącznej wysokości 4.000 zł. Z wyjaśnień powódki i zeznań świadka M. Ł. wynika, że przez dwa miesiące licząc od daty śmierci męża powódka nie pracowała. Ponieważ dochód jej z tytułu tej pracy wynosił 2.000 zł netto miesięcznie, przez w/w okres utraciła łącznie kwotę 4.000 zł. Powódka zobowiązana jest uiścić kwotę 2.000 zł z tytułu niezapłaconych przez T. C. rachunków telefonicznych. Spłaciła 10.000 zł zaciągniętego wspólnie przez małżonków kredytu bankowego z czego 5.000 zł przypadało na zmarłego małżonka. Ponadto T. C. wykonywał w domu prace o charakterze remontowo-budowlanym, remontował

dom małżonków, zakład fryzjerski powódki. Wartości te Sąd pierwszej instancji szacunkowo wycenił na kwotę 8.000 zł.

Łącznie zatem uszczerbek powstały na skutek pogorszenia sytuacji życiowej powódki po śmierci T. C. wyniósł 19.000 zł. Z uwzględnieniem 20% przyczynienia się zmarłego do powstałej szkody należy przyjąć, że kwota należna powódce tytułem odszkodowania wynosi 15.200 zł.

Ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji, jako znajdujące uzasadnienie w materiale zgromadzonym w aktach sprawy, Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne. Sąd aprobuje uznanie Sądu pierwszej instancji, że powódce, co do zasady, przysługiwało odszkodowanie, gdyż wskutek śmierci męża nastąpiło znaczne pogorszenie jej sytuacji życiowej. Sąd Apelacyjny z wyżej przytoczonych przyczyn nie akceptuje wniosku Sądu pierwszej instancji, że należne odszkodowanie z tego tytułu wynosi 40.000 zł, a przy uwzględnieniu przyczynienia się T. C. do zdarzenia kwotę 32.000 zł. Biorąc powyższe pod rozwagę na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zaskarżony wyrok zmieniono w punkcie 1 w części dotyczącej odszkodowania obniżając zasądzoną kwotę z 32.000 zł do 15.200 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lipca 2010r. do dnia zapłaty i oddalono powództwo co do kwoty 16.800 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lipca 2010r. W pozostałym zakresie apelację pozwanej oddalono stosownie do art. 385 k.p.c.

Zmiana w zakresie żądania głównego skutkowała zmianą rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu przed Sądem Okręgowym na podstawie art. 100 k.p.c. oraz § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 490). Powódka proces wygrała w 40%, gdyż dochodziła zasądzenia kwoty 120.000 zł, a ostatecznie zasądzono na jej rzecz 47.200 zł. Koszty powódki wyniosły 10.709,35 zł, koszty pozwanej 7.200 zł. Stąd zaskarżony wyrok zmieniono w punktach 3 oraz 4 i zasądzono od powódki na rzecz pozwanej kwotę 36 zł oraz nakazano ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) kwotę 2.360 zł.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny rozstrzygnął na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., art. 99 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 6 pkt 5 i § 12 ust. 1 pkt 2 w/w rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła 32.000 zł, opłata od apelacji uiszczona przez pozwaną 1.600 zł, wysokość wynagrodzenia radców prawnych reprezentujących strony procesu po 1.800 zł. Pozwana wygrała postępowanie apelacyjne w 50% przy czym koszty pozwanej w postępowaniu odwoławczym wyniosły 3.400 zł, zaś powódki 1.800 zł. Biorąc pod uwagę, że każda ze stron postępowanie odwoławcze wygrała w 50% zasądzono od powódki na rzecz pozwanej kwotę 800 zł.

/-/SSA B. Wysocki /-/SSA M. Górecki /-/SSA M. Głowacka